

Statsvetenskapliga förbundet

Förbundsredaktör: Katarina Roos

Samverkan med omgivande samhället – hot eller möjlighet?

av Jonas Hinnfors

Förra året presenterade regeringen en forskningsproposition: Proposition 2016/17:50 "Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft". Ett år har gått men när budskapet har sjunkit in står det klart att universitetens forskning står inför en resursfördelningsrevolution. Den så kallade tredje uppgiften som vi levit med flera decennier skall successivt arbetas in och påverka resursfördelning till universiteten lika mycket som de traditionella kvalitetsmåten publikationer och citeringar. Regeringen skriver explicit att den "avser att ge samverkan samma vikt som kvalitetsindikatorerna" (Prop 2016/17:50, sid 59).

Högskolelagen definierar redan nu tredje uppgiften så här: "I högskolornas uppgift ska ingå att samverka med det omgivande samhället och informera om sin verksamhet samt verka för att forskningsresultat tillkomna vid högskolan kommer till nytta." Att "samverkan" är centralt för universiteten är alltså i sig inte nytt. Det nya är att tredje uppgiftens samverkan i framtiden tänks ligga till grund för universitetens resursfördelning. Som för att ge eftertryck åt denna vikt svämmar också propositionen nästan över av referenser till "samverkan". Ordet, och resonemang kring det, förekommer på inte mindre än 224 ställen över propositionens 167 sidor. Ännu finns dock inga konkreta förslag på exakt hur det skall gå till. Regeringen avser återkomma.

Statsvetare är tämligen vana att på olika vis informera om sin forskning och ämnet är

redan till sin natur närapå automatiskt "samverkande" med samhället. Vi borde därför kanske kunna se de nya signalerna an med tillförsikt. Dessutom finns redan som kriterium vid tjänstetillsättningar att sakkunniga skall "beakta ... förmåga att samverka med det omgivande samhället och att informera om forskning och utvecklingsarbete" (exemplet från GU Samfak tillämpning av GU anställningsordning, sid 4). Mycket torde dock bero på hur ett nytt system utformas och på hur "samverkan" egentligen kommer att definieras.

Den något mer oroligt lagde sover kanske dåligt av att propositionen så påtagligt andas en värld av att samverkan i första hand handlar om att universiteten på olika sätt skall samarbeta med företag och offentliga institutioner för att i förlängningen möjliggöra för "innovationer" (som sedan skall stärka Sveriges export). Resonemang om vikten av "innovationer" är bedövande frekventa (430 gånger på 167 sidor – nästan lika många gånger som ordet "och"/600 gånger). Visst kan vi statsvetare innovera men det är knappast det som gör vårt ämne viktigt. Nya valsätt eller korruptionsdämpare eller genderhanteringsmekanismer kommer knappast i strid ström och lär knappast göra det framöver heller. Vårt ämne bygger på sannolikheter, tendenser men mer sällan på totala genombrott – även om sådana såklart finns. Skall vi mäta oss med teknik- och medicinämnenas antal innovationer kommer vi att stå oss slätt. Att skapa hållbara samhällslösningar är i många avseenden en viktig förutsättning för att innovationer alls skall vara möjliga, men kan knappast räknas hem i någon kvantitativ mening i en "innovationsliga". Lite trösterikt

är det då att propositionen ändå nämner att "[r]egeringen avser att noga följa hur universitet och högskolor utifrån sina olika förutsättningar kan profileras och samverka till gagn för utveckling och hållbar tillväxt i hela landet" (Prop 2016/17:50, sid 24) – men vill man läsa propen med orolig blick kommer samhällsvetenskap och humaniora att stå i strykclass. Exemplifieringarna har tung teknikslogsida. För samhällsvetenskap och humaniora lär någon form av kvalitativa kriterier snarare än kvantitativa vara att föredra när det gäller "innovationer" – och när det gäller den bakomliggande samverkan.

Ett vägval för regeringen är huruvida ett framtida system för att fördela resurser enligt samverkan skall vila på "effekter" av samverkan eller på "aktiviteten" samverkan i sig. Den brittiska modellen där resurser fördelas baserat på forskningens "impact" är intressant men stämmer också till eftertanke. Universitetet förväntas vid stora utvärderingar som genomförs ungefär vart sjunde år leverera detaljerade underlag där de med konkreta underlag försöker påvisa att forskningen har påverkat beslutsfattare av olika slag och/eller den allmänna debatten eller liknande "diskurser". Än så länge har dock knappast några enhetliga måttstockar på effekter utkristalliserats varför rättvisan i systemet är skakig (se till exempel *The Conversation*, 27 mars 2015: "What REF case studies reveal on measuring research impact").

Att istället låta "aktiviteten" samverkan påverka resursanslagen är en modell som till viss del används av norska forskningsfinansierare. Sökande förväntas ganska detaljerat beskriva hur de tänker sprida forskningsresultaten till allmänhet och beslutsfattare – till exempel via offentliga workshops, poddar, symposier och liknande. Tankar likande dessa lyfts fram i regeringens proposition som betonar vikten av att "kommunikation om forskning och forskningsresultat" (Prop 2016/17:50, sid 52) – och det är ungefär här den orolige kanske kan bli lite mera hoppfull. Samtidigt öppnar naturligtvis det norska

systemet för att sökande presenterar luftslott som aldrig förverkligas, vilket stämmer till eftertanke.

Statsvetare är redan tämligen flitigt förekommande i medierna – som är ett viktigt forum för att förmedla statsvetenskapligt infärgade analyser, det vill säga att faktiskt samverka med samhället och med medborgarna. Ibland framförs kritik mot att statsvetare anses vara "tyckande" vilket säkert förekommer – och som vi verkligen måste undvika att hamna i. Min erfarenhet är dock att oftast bygger uttalanden i medier på analytisk teoretiskt grundad kunskap som ges en avskalad form. Vår strävan bör vara att sätta skeenden i relief. Medierna är inte "seminarier". Den som inte förstått det får svårt att nå ut även till den intresserade medborgaren. Statsvetare är skolade att utgöra korrektiv till påståenden i samhällsdebatten utan att för den skulle vara partidebatterande och borde därför utan problem kunna leverera goda analyser. Vi har också fördelen jämfört med många andra ämnen att den politiska debatten pågår nästan oavbrutet året runt och det vi har att tillföra är systematik, perspektiv, komparation, synsätt, kunskap – som kan fungera som motvikt till de politiserade budskapen, till de journalistiskt tillspetsade budskapen, till de rent okunniga budskapen. Här finns gynnsamma möjligheter för vårt ämne att samverka.

Redan idag finns en fantastisk arena för samverkan med det omgivande samhället: Almedalen. En hel del statsvetare brukar vara aktiva där. Dels är en del inbjudna att bidra till en rad seminarier under hela vecka, dels kraftsamlar vi genom den numera traditionella Statvetardagen. Även med brittiska impact-kriterier påverkar vi där samhällsdiskursen. Samtidigt är Almedalen en arena där statsvetare mycket kraftfullare än hittills borde kunna sätta sin prägel. "Politikerveckan" borde vara en tummelplats för "politikvetare". Vår förmåga att där samverka med "allt från näringsliv och offentlig sektor på olika samhällsnivåer till civilsamhället"

(Prop 2016/17:50, sid 52) skulle lätt kunna öka. I Almedalen finns i stort sett alla centrala samhällsaktörer: nationella medier, NGO, företag, samhällsinstitutioner och politiska aktörer på plats. Vår kompetens och våra analytiska förhållningssätt behövs där. Statsvetardagen är en bra plattform att bygga vidare på. 2017 års seminarier hade ett genomsnittligt besöksantal på över 105 personer. Sedan den blygsamma starten 2012 har bortåt 100 stats- och samhällsvetare deltagit i seminarierna som är ett ypperligt sätt att nå ut med vår forskning till allmänhet, journalister och beslutsfattare.

När regeringen nu flaggar för att låta samverkan utgöra en central del i kommande resursfördelningssystem för universiteten är det förmodligen så, att flera aspekter kommer

att användas vid utvärderingar. Ser vi till de markörer som redan finns i propositionen är dock den typ av verksamhet som Almedalen utgör en trolig del i ett framtida utvärderingssystem. Vi har all anledning att utnyttja den erfarenhet vi redan har av Almedalsmedverkan och att kreativt fundera vidare över hur deltagandet där skulle kunna utvecklas till en mer professionell verksamhet. Vår etablering i Almedalen är en konkurrensfördel. Vi skulle kollektivt kunna dra nytta av den när regeringen slutligt sätter ner foten för resursfördelning baserad på samverkan med det omgivande samhället. Låt oss inte missa den chansen.

Jonas Hinnfors är verksam vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
E-post: jonas.hinnfors@pol.gu.se